

Länsstyrelserna

**Slutrapport
Kalejdoskop - sätt att se på
kulturarv**

2012-09-28

Dnr 430-6583-09

Förord

Projektet Kalejdoskop – sätt att se på kulturarv har genomförts gemensamt av kulturmiljöverksamheterna vid landets länsstyrelser. Syftet har varit att förändra länsstyrelsernas verksamhet och bidra till att fler människor blir berörda och delaktiga i arbetet. Projektet har till stor del handlat om hur kulturarv skapas, förändras och används samt hur länsstyrelsen kan bidra till att fler människor inkluderas i dessa processer.

Projektet har pågått mellan 2010-2012 och har genomförts med stöd av Riksantikvarieämbetets FoU-anslag och länsstyrelsernas gemensamma utvecklingsmedel. Medarbetare på länsstyrelserna och flertalet samverkanspartners runt om i landet har bidragit med insatser i projektet. Inom projektet har även forskningsinstitutioner bidragit med viktig kunskap.

Följande rapport har sammanställts av Anna Molin, Länsstyrelsen Västernorrland.

Jonas Walker
Styrgruppen Kalejdoskop
enhetschef Kultur och välfärd
Länsstyrelsen Västernorrland

Anna Molin
projektledare
Länsstyrelsen Västernorrland

Innehållsförteckning

Rubrik	Sida
1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
2. Syfte, mål och genomförande	8
2.1. Syfte	8
2.2. Mål	8
2.3. Målavvikelse	9
2.4. Projektorganisation	9
2.5. Tidplan	10
2.6. Projektets genomförande	10
2.7. Seminarier och konferenser	12
2.8. Bidragsskampanj	14
2.9. Publikation	15
2.10. Kommunikation och dokumentation	15
2.11. Regionala projekt	16
2.11.1. Hälsingegårdarna - ett kulturarv i världen	16
2.11.2. Härjedalens genuina kulturarv	16
2.11.3. Kulturmiljön - en plats för möten	17
2.11.4. Med nya ögon	17
2.11.5. Romernas samlingsplatser och minnesmärken	18
2.11.6. Rosta och Baronbackarna - från folkhemsboende till mångkulturellt riksintresse	18
2.11.7. Världsarvet på arabiska	19
2.11.8. Västerbotten i världen - att tillgängliggöra Västerbottens kulturarv för utlandsfödda	19
2.11.9. Krämarstaden - plats och berättelser	20
2.11.10. Nya och gamla berättelser	21
2.11.11. Samskapande kulturarv i Halland	21
2.11.12. Världsarvet Skogskyrkogården	22
2.11.13. Örlogsstaden Karlskrona - utanför och innanför slutningsmuren	22
2.11.14. Bjurhovda - möten och mångfald då och nu	22
2.11.15. Härjedalens kulturarv - dialog och strategi	23
2.12. Samverkan	24
3. Resultat - uppfyllelse av syfte och mål	24
4. Slutsatser och erfarenheter av projektarbetet	25
4.1. Olika strukturer inom länsstyrelsen	25
4.2. Vi och dom-perspektiv	25
4.3. Instrument för förändring	26
4.4. Teori och praktik	27
4.5. Oväntade konsekvenser	27
4.6. Projektutvärdering med fokus på de regionala projekten	27
4.7. Reflektioner från projektets referensgrupp	28
5. Avslutande ord och framtidsvisioner	30
Referenser	31
Projektorganisation, bilaga 1	32
Seminarier och konferenser, bilaga 2	35
Rapporter inom projektet, bilaga 3	37

1. Inledning

Följande rapport sammanfattar insatser och erfarenheter inom länsstyrelsens gemensamma projekt Kalejdoskop – sätt att se på kulturarv. Projektet har pågått under perioden 2010-2012 och finansierats genom medel från Riksantikvarieämbetets FoU-anslag och länsstyrelsernas gemensamma utvecklingsmedel.

1.1. Bakgrund

Kulturmiljövården står i dagsläget inför viktiga utmaningar. När den svenska kulturmiljövården utvecklades under 1800-talet var den en del i uppbyggnaden av nationen Sverige. Mycket har hänt sedan dess och idag handlar de kulturpolitiska målen om att kulturarvet ger perspektiv på samhället och att medborgarnas engagemang och delaktighet är viktiga förutsättningar för att kulturarvet ska leva vidare och utvecklas. Även fast kulturmiljövården har genomgått en stor förändring pågår det än idag en brytning med äldre, nationalistiskt präglade arbetssätt och värderingar.

Främlingsfientliga strömningar i samhället har ökat under de senaste åren både i Sverige och i resten av Europa. I Sverige bygger argumentationen ofta på att det har funnits en historisk kontinuitet av en svensk homogen ras och kultur samt att vissa delar av kulturarvet ska värnas för att bibehålla denna homogenitet.

Den förändring av kulturmiljövårdens utgångspunkter och praktik som har pågått under en tid har bland annat sin bakgrund i projektet Agenda kulturarv, som pågick under 2001-2004 och engagerade Riksantikvarieämbetet, läns museerna och länsstyrelserna. Projektet bidrog till en viktig start när det gäller att ifrågasätta tidigare självklara utgångspunkter och även metodmässigt när det gäller att hantera medborgarinflytande.

Bakgrunden till projektet Kalejdoskop var de behov som identifierats inom Föreningen Sveriges länsantikvarier, som är länsstyrelsernas strukturerade samverkan inom kulturmiljöverksamheten. I länsstyrelsens verksamhet finns det fortfarande många delar som är i behov av förändring för att vara i takt med intentionerna om att skapa ett demokratiskt och inkluderande kulturarvsarbete.

2008 träffades representanter för alla Sveriges länsstyrelser inom kulturmiljöområdet i Sigtuna för att diskutera strategiska framtidsfrågor. Vid mötet enades deltagarna kring ett antal områden som länsantikvarieföreningen därefter har förvaltat. Områdena rörde kulturmiljövårdens instrument (lagstiftning etcetera), kulturmiljövården i samhällsdebatten och kulturmiljövården i det heterogena Sverige. Med utgångspunkt i de två senare områdena bildades en arbetsgrupp som skulle arbeta vidare med aspekter kring demokrati, legitimitet samt hur politiska mål kring tillgänglighet och mångfald kan få större genomslag i länsstyrelsernas praktiska arbete. Arbetsgruppen var den som senare kom att fungera som Kalejdoskopets styrgrupp.

Arbetsgruppen bestod av representanter från länsstyrelserna i Södermanland, Stockholm, Jämtland och Västernorrland. En första projektbeskrivning togs fram som alla länsstyrelser ställde sig bakom och tog med i sina äskanden av

kulturmiljöanslag under hösten 2008. Då denna avslogs av Riksantikvarieämbetet formulerades istället en ansökan om Riksantikvarieämbetets FoU-anslag under våren 2009. Riksantikvarieämbetet valde att bevilja ansökan och under hösten 2009 genomfördes en förstudie i två delar. Förstudien innebar att Länsstyrelsen Västernorrland tog fram en kunskapsöversikt inom området mångfald och kulturmiljö ([Kunskapsöversikt – inom området kulturmiljövård och mångfaldsintegrering](#)) och att Länsstyrelsen i Jämtlands län genomförde en enkätundersökning för att utreda länsstyrelsernas tidigare erfarenheter kring arbete med mångfaldsfrågor inom kulturmiljöverksamheten ([Länsstyrelsernas enkätundersökning](#)).

Under hösten 2009 arbetades en ny FoU-ansökan fram. I början av 2010 beviljades ytterligare FoU-anslag från Riksantikvarieämbetet samt medel från länsstyrelsernas gemensamma utvecklingsmedel och projektet kunde påbörjas.

Västernorrland tog på sig att samordna projektet och samordningsrollen stämades av med samtliga län. En av anledningarna var att Västernorrland var drivande i den arbetsgrupp som vid den tidpunkten ledde arbetet.

2. Syfte, mål och genomförande

2.1. Syfte

I den ansökan som lämnades in till Riksantikvarieämbetet på hösten 2009 beskrevs projektets syfte med att länsstyrelserna ville förbättra informationen om och urvalet av skyddade kulturmiljöer med avseende på det heterogena Sverige. Dessutom var syftet att utveckla samverkansformer för att vidga kulturmiljövårdens perspektiv. I ett längre perspektiv har syftet varit att skapa ökad delaktighet i samhället och förändrade arbetssätt och metoder i länsstyrelsernas kulturmiljöarbete.

Till följd av de omvärldsfaktorer som redovisades under bakgrund har projektet Kalejdoskop kommit att bli allt mer aktuellt. Syftet har ännu tydligare kommit att handla om att störa bilden av Sveriges homogenitet och visa på en annan bild där fler berättelser och perspektiv får plats. Det finns många delar av historien som tidigare har valts bort och att utmana samhällsnormer för att skapa ökad inkludering har blivit allt viktigare.

2.2. Mål

Projektets mål, som det formulerades i den fördjupade projektbeskrivning som togs fram i samband med den första ansökan, har gällt att samla metoder och erfarenheter, så kallad *best practice* under arbetets gång. Metoderna var tänkt att fokusera på att bättre integrera mångfaldsperspektiv i länsstyrelsens olika arbetsmoment inom kulturmiljöområdet. Det gällde bland annat när nya kunskapsunderlag tas fram, hur länsstyrelsen värderar, väljer ut och informerar om kulturmiljöer samt hur vi fördelar bidragsmedel.

Ett av målen har rört att initiera samverkan på regional och nationell nivå med föreningar och organisationer.

Ytterligare ett mål har handlat om att under projektets gång starta regionala delprojekt.

Det sista målet rörde att planera en gemensam kampanj som gick ut på att med kulturmiljömedel uppmärksamma det heterogena Sverige och uppmuntra organisationer, föreningar och enskilda att söka medel och på så vis arbeta utifrån intentionerna med Kalejdoskop. Kampanjen var tänkt att lanseras 2011.

2.3. Målavvikelse

I samband med att den första ansökan lämnades in till Riksantikvarieämbetet var tanken att projektiden skulle sträcka sig mellan 2010-2011. Då Riksantikvarieämbetet valde att finansiera projektet med mindre medel första året och med löfte om ytterligare finansiering kommande två år, förlängdes istället projektet till tre år.

Detta bidrog till att de regionala projekten tilldelades mindre medel första året, men att det istället var möjligt att fördela medel till regionala projekt under två år.

Av samma anledning flyttades den planerade bidragkampanjen framåt och lanserades i början av 2012.

2.4. Projektorganisation

Arbetet inom projektet har samordnats av en projektledare som har varit placerad på Länsstyrelsen Västernorrland. En styrgrupp har följt projektet och tagit avgörande beslut. Vid varje länsstyrelse har det funnits minst en kontaktperson för projektet. Dessutom har femton delprojekt i 13 län genomförts med en regional projektledare för varje projekt.

Till projektet har även en referensgrupp varit knuten. En anledning till att gruppen fick en inriktning på forskning var att Riksantikvarieämbetet önskade att projektet skulle knyta till sig vetenskapligt stöd inom området mångfald. Av den anledningen utformades gruppen med forskare som hade erfarenhet av områdena socialantropologi och socialt arbete. Dessutom knöts personer till referensgruppen som hade erfarenhet av förändringsarbete inom kulturmiljöområdet och särskilt när det gäller aspekter kring demokrati och brukarperspektiv. Utöver de forskare som knöts till referensgruppen ingick även en representant från länsstyrelserna som representerade verksamhetsområdet integration och lika villkor. Tanken med detta var att forma tätare samverkan mellan länsstyrelsernas verksamhetsområden kulturmiljö och social hållbarhet.

Referensgruppen har förändrats under arbetets gång och 2011 knöts delvis nya personer till referensgruppen. Anledningen var att några deltagare valde att avstå sin plats efter första året.

Referensgruppen har gett råd och stöd för att föra arbetet vidare och har varit en viktig länk mellan forskning och länsstyrelsens praktiska vardag. Referensgruppen har träffat projektledare och styrgrupp ca tre gånger per år och har även deltagit vid genomförda seminarier, slutkonferens och besök vid länsstyrelser. I referensgruppen har följande personer medverkat (inom parentes nedan anges tiden för deltagande):

Anders Högberg, fil. dr, Sydsvensk Arkeologi AB (2010/2011) och lektor i arkeologi vid Linnéuniversitetet (2011/2012)

Carina Green, fil. dr i kulturanthropologi, lektor i socialantropologi vid Högskolan Dalarna (2011) och forskare vid Centrum för biologisk mångfald (2011/2012)

Chris Coulter, fil. dr i kulturanthropologi och konsult (2010)

Svante Beckman, professor vid Tema Q (kultur och samhälle), Linköpings universitet (2010)

Mattias Bäckström, fil.dr. i idé- och lärdoms historia, Göteborgs universitet (2011-2012)

Masoud Kamali, professor i socialt arbete, Mittuniversitetet (2011-2012)

Runa Ödlund, utvecklare integration och mångfald, Länsstyrelsen Västernorrland (2010)

2.5. Tidplan

Projektet föregicks av en förstudie under hösten 2009. Projektet har genomförts under perioden januari 2010 – september 2012.

2.6. Projektets genomförande

Inom projektet har femton regionala delprojekt genomförts i tretton län under perioden 2010-2011. Ett av dessa projekt har finansierats helt genom andra medel och övriga fjorton har finansierats genom stöd från projektet och med medfinansiering från kulturmiljömedel, kommuner, landsting andra organisationer så som studieförbund, hembygdsföreningar etcetera.

Tanken med att genomföra delprojekt var att ta tillvara på regionala initiativ och göra det möjligt för länen att delta i utvecklingsarbetet. Delprojekten har varit inriktade på att undersöka metoder för att skapa delaktighet och inkluderande arbetssätt inom områdena kunskapsunderlag och kommunikation kring kulturhistoriska värden. I ansökningsförfarandet har därför länen fått beskriva på vilket sätt de anknyter till de teman som varit aktuella och som under första året gick under benämningen *Parallella berättelser*, *Ökad bredd i kunskapsunderlagen* och *Tillgänglig information*. Teman för andra årets ansökningsförfarande var *Information om kulturmiljövärden* och *Ökad bredd i kunskapsunderlagen*.

Länsstyrelserna har själva fått utforma sina delprojekt och därefter har ett ansökningsförfarande genomförts. Styrgruppen har tagit beslut om vilka projekt som har tilldelats medel efter föredragande av projektledare och efter diskussion med referensgrupp. Referensgruppen har tittat på ansökningarna utifrån ett vetenskapligt perspektiv och har kunnat bidra med synpunkter när det gäller hur ansökningarna förhåller sig till inkluderings- och exkluderingsprocesser. I några fall har referensgruppen och styrgruppen haft något olika uppfattningar om projekten. Det har bland annat handlat om projekt där styrgruppen har sett nytta att utveckla länsstyrelsens beställarroll medan referensgruppen har haft åsikten att projektet har varit av museikaraktär.

Möjligheten till att arbeta med regionala projekt under två år, till skillnad från den första tanken att genomföra alla under ett år, är att erfarenheter under det första året sedan har kunnat ligga till grund för nya projektidéer. Det märktes även på ansökningarna att de under andra året var mer problematiserade. Vid det andra ansökningstillfället fick några län lämna in kompletteringar i de fall då referensgruppen hittade otydligheter. I de fall där ansökan inte har beviljats medel har projektledningen lämnat en motivering för att öka förståelsen för varför projektet inte har tilldelats medel.

I den första ansökningsomgången inkom 11 ansökningar. Utav dessa återtog en ansökan och två fick avslag. En av projektansökningarna avlogs då det inte fanns plats i budgeten att prioritera två projekt i samma län. Det andra projektet avlogs då tillgängliga medel inte gav utrymme att stödja projekt av den storleken, att projektet var möjligt att finansieras genom kulturmiljöanslaget 7:2 och att det inte tydligt framgick hur aktiviteterna skulle bidra till att utveckla länsstyrelsens verksamhet.

I den andra ansökningsomgången inkom 12 ansökningar. Av dessa fick sju bifall och 5 avslag. Motiveringarna för de projekt som fick avslag var att de var möjliga att genomföra med stöd av länsstyrelsernas kulturmiljöanslag 7:2. De ansökningar som fick avslag tilldelades en mindre summa för att återkoppla metodutvecklingsinsatser till Kalejdoskop om de genomfördes iallafall. Inget av projekten genomfördes, men ett län använde medlen till att genomföra en seminariedag för att ytterligare fördjupa sig inom ämnet.

Både vid första och andra ansökningsomgången skickades referensgruppens reflektioner med till de sökandena. Tanken var att återföra kunskap till länen och reflektioner att fundera vidare på.

Delprojekten har under projekttiden lämnat in två lägesrapporter till projektledningen och projekten har därefter fått tillbaka feedback. På så vis har en viktig lärandeprocess startats. Flera av delprojekten har också skrivit egna slutrapporter. Slutrapporterna finns tillgängliga på Länsstyrelsen Västernorrlands webb:

<http://www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/Sv/om-lansstyrelsen/eu-och-internationellt/vara-projekt/kalejdoskop/Pages/rapporter.aspx>

Seminarier och konferenser har genomförts för att inspirera och gemensamt diskutera utgångspunkter och arbetssätt. Vid varje tillfälle har något av de regionala projekten presenterats och diskuterats.

Inom projektet har en gemensam bidragskampanj lanserats för att lyfta fram förbisedda kulturarv.

Inom projektet har manus till en antologi tagits fram. Publikationens tema är Platsens mänskliga berättelser och där samlas tidigare okända berättelser om platser runt om i landet.

Under hösten 2010 planerades att anlita Karolinska Institutet för att de skulle genomföra en studie enligt CRM (Community Readiness Model). Studien beskriver en organisations förändringsbenägenhet i nio steg, där det lägsta steget 1 innebär att det inte finns någon medvetenhet om ett specifikt ämnesområde till att det i steg 9 är en hög nivå av delaktighet från hela organisationen och arbetet flyter på inom ämnesområdet. Däremellan är det en stigande skala. I modellen finns det för varje steg målsättningar och förslag på åtgärder för de som arbetar med att förflytta organisationen upp till nästa nivå.

Tanken var att ta reda på var de olika länsstyrelserna befann sig när det gäller förändringsbenägenhet utifrån projektets syfte. Då det krävdes extra medel för att genomföra studien och dessa inte beviljades fanns det inte möjlighet att genomföra studien inom projektet. Genom de förberedelser som ändå gjordes, samt med projektledare och information från KI för projektets styr- och referensgrupp, länsrådgruppen samt företrädare för samtliga länsstyrelser kulturmiljöverksamhet, ökade kunskapen hos länsstyrelserna hur ett förändringsarbete ser ut och att faktorer inom en organisation har avgörande betydelse för om arbetet ska lyckas eller inte.

2.7. Seminarier och konferenser

Projektet startade med en upptaktsträff den 4 april 2010 i Tensta konsthall, Stockholm. Vid seminariet deltog kontaktpersoner från länsstyrelserna och syftet var att introducera dessa till projektet. Bland annat presenterades den enkätundersökning som tagits fram inom ramen för förstudien. Referensgruppsdeltagare Anders Högberg deltog för att ge sin syn på att integrera mångfaldsperspektiv i verksamheten.

Under våren 2010 genomfördes fyra regionala seminarier på temat *kulturmiljövården i det heterogena Sverige* för länsstyrelsens personal. Dessa hölls i Göteborg, Växjö, Östersund och Uppsala. Vid dessa seminarier deltog referensgruppsdeltagare för att berätta om sina perspektiv och det gavs även tillfälle att diskutera vilka utmaningar länsstyrelsen står inför när det gäller förändrade utgångspunkter och arbetssätt. Tre av seminarierna inleddes med en värderingsövning genomförd av Gabriella Fägerlind, mångfald- och jämställdhetskonsult och ett av dem med en föreläsning av Edna Eriksson, utbildare och idéutvecklare inom mångfaldsområdet.

De län som inte valde att delta vid något av seminarierna, sammanlagt fyra stycken, erbjöds istället ett besök vid deras länsstyrelse. Under hösten 2010 besöktes länsstyrelserna i Södermanlands och Skåne län av projektledare och representant för styrgruppen. Inför dessa besök togs ett diskussionsunderlag fram, vilket även har använts av övriga länsstyrelser för att förankra projektet i respektive organisation.

Inom projektets ram samlades i februari 2011 representanter från länsstyrelserna för att diskutera resultat och erfarenheter från 2010 års regionala arbete. Diskussionerna landade bland annat i behov av att diskutera vidare kring vissa frågor vid kommande seminarier. Det första seminariet genomfördes i maj på temat "Makten över kulturarvet - att handlägga berättelser" och utgick från frågeställningar om hur länsstyrelsen kan lyfta fram nya perspektiv och berättelser utan att kategorisera, hur våra normativa utgångspunkter ser ut och hur vi kan förändra dessa samt hur arbetet förhåller sig till minoriteter och till majoritetsbefolkning samt de maktförhållanden som finns. Det andra seminariet "Att kommunicera kulturarv - demokrati och inflytande i vardagen" fokuserade på hur dialog och delaktighet kan bli en del av länsstyrelsens vardag, vad som saknas i de berättelser vi förmedlar, hur vi bjuder in och vem som ska bidra med nya perspektiv.

Då behovet av kunskap har varit stort samt även möjligheten att diskutera kring inkluderings- och exkluderingsprocesser har några länsstyrelser arrangerat särskilda möten med inbjudna föreläsare. Länsstyrelsen i Gävleborgs län genomförde i augusti 2011 en seminarietag där representanter från länsstyrelsens verksamhetsområden kulturmiljö, integration, jämställdhet, folkhälsa samt representanter från landstinget och kommunens SFI-verksamhet deltog. Referensgruppsdeltagare Carina Green höll i dagen. Under dagen uppmärksammades bland annat projekt som Länsstyrelsen i Gävleborgs län arbetade med. Diskussionen kom även att fokusera på hur forskning och praktik kan komma närmare varandra och hur dialogen kan utvecklas.

Tillsammans med Länsstyrelsen i Norrbottens län arrangerades en informationsdag om projektet. I samband med denna föreläste Masoud Kamali om Kultur och social sammanhållning – kulturella exkluderingsmekanismer. Deltog gjorde representanter från Länsstyrelsen i Norrbottens län (verksamheterna kulturmiljö, integration och fältenheten) samt representanter från Norrbottens museum och Piteå museum.

Under hösten besökte projektledare och referensgruppsdeltagare Carina Green Länsstyrelsen i Dalarnas län för att prata om projektet. Från länsstyrelsens sida deltog verksamheterna kulturmiljö och jämställdhet.

I samverkan med ABM Resurs i Västernorrlands län har tre föreläsningar genomförts vid Murberget i Härnösand. Föreläsare har varit Alexander Bengtsson, stiftelsen Expo, författaren Maja Hagerman, arkeolog Anders Högberg och Barbro Bolonassos, Fisksätra bibliotek.

Länsstyrelsen i Jämtlands län arrangerade i november 2011 en workshop kring frågan *Hur kan ett kommunalt kulturmiljöprogram bli ett bra planeringsunderlag utifrån aspekter kring mångfald och integration?* Deltog gjorde representanter från flera förvaltningar inom Härjedalens kommun, Bergs kommun, Krokoms kommun, Hede hembygdsförening, Svegs Hembygdsförening, Gaaltje, Jamtli och länsstyrelsen.

I mars 2012 genomfördes en konferens i Sundsvall för att summera projektets erfarenheter och för att diskutera framtida utmaningar. Vid konferensen deltog en internationell föreläsare, Stuart Burch, från Nottingham Trent University för att tala om "Heritage in danger and dangerous heritage: reflections on politics, participation and preservation". Dessutom talade delar av projektets

referensgruppsdeltagare med utgångspunkt i reflektioner över projektets arbete. Vid konferensen deltog 28 personer varav 10 länsstyrelser samt representanter från Riksantikvarieämbetet och Göteborgs universitet.

I anslutning till slutkonferensen genomfördes även konferensen Att störa homogenitet. Konferensen syftade till att inspirera och diskutera kring hur det är möjligt att arbeta normkritiskt med kulturarv och historia. Konferensen vände sig till en bred målgrupp och drygt 140 personer från olika organisationer (statliga myndigheter, museer, kommunal verksamhet och ideella aktörer) deltog. Konferensen arrangerades i samarbete mellan Riksförbundet Sveriges museer, Örebro läns museum och Länsstyrelserna. Riksantikvarieämbetet och Statens Kulturråd bidrog med finansiella resurser för att genomföra konferensen. I september 2012 genomfördes konferensen ytterligare en gång, denna gång i Stockholm. I skrivande stund pågår även diskussioner om att genomföra en liknande konferensserie i Västra Götaland under 2013.

I maj 2012 deltog Länsstyrelsen i Örebro län vid den internationella konferensen The inaugural Conference for the Association of Critical Heritage Studies som arrangerades av Göteborgs universitet. Vid konferensen presenterades ett paper "What color is blue?". Presentationen utgick från delprojektet Krämarstaden, den resandebosättning som nu uppmärksammas i Örebro, och hur kulturarvsorganisationer skriver historia samt hur obekväma berättelser och konfliktfyllda miljöer hanteras.

2.8. Bidragsskampanj

Under hösten 2011 planerades den bidragsskampanj som lanserades i början av 2012. Syftet med kampanjen var att med länsstyrelsernas kulturmiljöbidrag inspirera organisationer, föreningar och enskilda att söka kulturmiljömedel i syfte att uppmärksamma förbisedda, dolda och bortvalda platser och människor. Företaget SE Idea anlätades för att utforma kampanjen och med deras hjälp skapades kampanjbudskapet *Sök bidrag för att ge röst åt tysta kulturarv*.

Då kampanjen har haft en liten budget har fokus varit att arbeta med huvudsakligen digitalt material. Kampanjmaterialet består av digitala vykort som länsstyrelserna kan maila ut till olika aktörer, en informationsfolder som är tänkt att ge inspiration, rörlig animering för användning på YouTube, Vimeo etcetera och fyra olika affischer. Kampanjmaterial har tagits fram till elva länsstyrelser.

En webbenkät genomfördes i maj 2012 för att följa upp hur arbetet hade fortlöpt. Femton länsstyrelser svarade på enkäten. Där framgick att åtta länsstyrelser hade avsatt medel till kampanjen. Av dessa har sex länsstyrelser fördelat medel under 2012 och två av dem planerar att avsätta medel 2013. Några av de länsstyrelser som inte hade valt att delta i kampanjen hade ändå avsatt medel till kalejdoskopinriktade projekt internt och externt. Av enkäten framgår att tretton länsstyrelser avser att gå vidare och arbeta långsiktigt med bidragsmedlen med utgångspunkt utifrån intentionerna i Kalejdoskop.

Vid projektets avslut i september 2012 hade medel tilldelats 25 projekt spridda över landet. Kampanjen har även i vissa län uppmärksamats i media.

2.9. Publikation

Inom projektets ram är en antologi på väg att färdigställas. Tanken med boken är att lyfta fram idag relativt okända berättelser och perspektiv med anknytning till kulturhistoriska miljöer i Sverige. Antologin består av femton artiklar som lyfter fram olika berättelser om platser. Ur dessa berättelser kommer iakttagelser om välfärdsbygge, världskrig, migration, etnisk diskriminering och kvinnokamp. Artiklarna i boken är skrivna av eller på uppdrag av länsstyrelserna. Masoud Kamali har varit redaktör för boken och har skrivit en introduktion kring platsen, kulturen och arven. Antologin är tänkt att färdigställas under hösten 2012 och kommer att utges på förlaget Sekel.

2.10. Kommunikation och dokumentation

En intern projektyta (SharePoint) har upprättats på länsstyrelsernas intranät med syfte att enkelt kunna kommunicera mellan de 21 länsstyrelserna. På projektytan har de regionala projekten lagt upp dokumentation från de respektive projekten och där har även samlats referensmaterial samt tips och råd kring aktuella konferenser, webbsidor och metoder. Projektytan är tänkt att finnas kvar efter projektets slut som en kunskapsbank som går att fylla med mera innehåll och användas av länsstyrelsens medarbetare. Besöksfrekvensen har mätts med hjälp av Google Analytics och visar att sedan mätning i början av 2011 fram till september 2012 har projektytan haft 940 besök. Detta ska ställas i relation till att inom länsstyrelserna arbetar ca 150 personer med kulturmiljöfrågor.

Övrig kommunikation mellan länsstyrelserna och projektledning har hanterats genom möten, e-post samt information vid länsantikvarieföreningens möten.

Ett viktigt moment i projektet har varit att under arbetets gång dokumentera arbetssätt och erfarenheter. Av den anledningen har de regionala projekten producerat två lägesrapporter inom respektive projekt förutom den slutrapport som har tagits fram i vissa fall.

Resultat från projektets arbete har presenterats i en publikation som ska ges ut av Riksantikvarieämbetet. Publikationen presenterar resultat från den senaste FoU-perioden. Projektets presenterades även vid Riksantikvarieämbetets seminarier Serie Forum för kulturarvsforskning i april 2010.

Information om projektet finns på Länsstyrelsens Västernorrlands webb, <http://www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/Sv/om-lansstyrelsen/eu-och-internationellt/vara-projekt/kalejdoskop/Pages/default.aspx> och länsstyrelsernas gemensamma webbplats, www.lansstyrelserna.se.

Information om projektet har även presenterats vid utställningar i samband med Riksantikvarieämbetets Höstmöte 2010 och Folkhälsoinstitutets Folkhälsostämma 2012.

2.11. Regionala delprojekt

Här följer en kort beskrivning av de regionala projekten. För mer information om respektive delprojekt går det att ta del av läges- och slutrapporter.

Projekt under 2010:

2.11.1. Hälsingegårdarna - ett kulturarv I världen

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Bakgrunden till projektet är att länsstyrelsen under en lång tid har arbetat för att få hälsingegårdarna med på listan över UNESCO:s världsarv. I detta arbete har ett omfattande informationsmaterial tagits fram. Länsstyrelsen beskriver det som att informationen till största delen är utformad av "svensk medelklass inom kulturmiljövården" och att den också riktar sig till största delen till välutbildade, friska, äldre människor. Det fanns ett behov av att arbeta mer målgruppsinriktat.

I projektet samarbetade Länsstyrelsen i Gävleborgs län och SFI i Hudiksvall med att ta fram en informationsbroschyr om hälsingegårdar. Innehållet i broschyren har tagits fram i studiecirkelform tillsammans med SFI-elever. Eleverna har fotat och skrivit om det som de själva är intresserade och berörda av. Därefter har en journalist bearbetat materialet. Broschyren belyser hälsingekulturen ur ett deltagardrivet perspektiv och riktar sig i första hand till de som inte har förkunskaper om Hälsinglands kulturarv.

En svårighet som länsstyrelsen har upplevt är begränsa sin påverkan och inte bearbeta materialet för mycket. Erfarenheter har gett att det är viktigt att lyssna mer istället för att prata.

Inom projektet har även diskussionen kretsat kring språk och huruvida man bör översätta materialet eller inte. Resultatet landade i att materialet har tryckts på lätt svenska, arabiska, thailändska och somaliska.

Länsstyrelsen beskriver att projektet har bidragit till nya infallsvinklar på kulturarvet som de inte tidigare har tänkt på. Arbetssättet har varit relativt tidskrävande, men har inneburit tid för reflektion och diskussion.

2.11.2. Härjedalens genuina kulturarv

Länsstyrelsen i Jämtlands län

Länsstyrelsen har tillsammans med Härjedalens kommun undersökt ett designprogram med titeln "Designprogram – Råd och riktlinjer för husutformning i Härjedalens kommun" och dess genomförande. Programmet har utgjort en framgångsrik del av kommunens samhällsplanering och varumärkesbyggande. Det har pekat ut fjällbondens miljöer som den enda utgångspunkten för ny- och ombyggnad inom kommunen. Programmets avgränsning har dock bidragit till många andra perspektiv och berättelser har negligerats. Exempelvis har det samiska kulturarvet behandlats bristfälligt och stereotyp.

Designprogrammet bygger på en oreflekterad historieskrivning som även kulturarvssektorn har varit delaktig i att skapa och legitimera. Tanken med projektet har varit att visa vad en förenklad historiesyn kan leda till och även starta en diskussion kring hur verksamheten kan förnyas. Idag pågår därför ett spännande arbete med att ta fram ett nytt kulturmiljöprogram för kommunen med utgångspunkt i en bredare historieskrivning.

Inom projektet genomfördes ett seminarium på temat *Destinationsdesign – att välja (bort) sin historia*. Seminariet var en del i de så kallade *Spektakeldagarna i Östersund* som genomfördes inom ramen för en nationell satsning på kreativa näringar. Vid seminariet diskuterades projektets frågeställningar kring hur det är möjligt att utvidga den ensidiga historieskrivningen och även hur man ska hantera de främlingsfientliga strömningar som idag finns i området. Deltagande i seminariet var representanter från länsstyrelsen, Härjedalens kommun, Gaaltje, Jamtli, Regionalt Designcentrum, Örebro läns museum och arkitekt Hans Murman.

2.11.3. Kulturmiljön - en plats för möten

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Projektet syftade till att skapa en arena för möte mellan länsstyrelsen och SFI-studerande för att möjliggöra ett utbyte av erfarenheter och uppslag inför framtida informationsinsatser. En träff med SFI-elever i Övertärneå har genomförts. Dagen inkluderade ett studiebesök vid Hanhinvittikko fäbod och ett besök vid ett modernt storjordbruk i Juoksengi. Från länsstyrelsen deltog representanter från verksamhetsområdena lantbruk, social hållbarhet och kulturmiljö.

I projektets sista rapportering lyfts det fram att de ser svårigheter med att integrera arbetet och erfarenheterna i den ordinarie verksamheten. Tankar som de bär med sig och som har uppstått i projektarbetet handlar om att i högre utsträckning än idag fundera över på vilket sätt information och dialog om historiska platser kan utformas så att de når länets alla invånare, nya som gamla.

2.11.4. Med nya ögon

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Bakgrunden till projektet har varit att flertalet av de äldre beslut om byggnadsminnen som finns har upplevts vaga och svåra att tolka. Projektet har varit inriktat på att omvärdera och lyfta fram nya perspektiv och berättelser i anslutning till länets byggnadsminnen. Projektet har gett utrymme för interna samtal om vilka berättelser som saknas för den skyddade bebyggelsen, vilka objekt som lämpar sig att titta närmare på och vilka aktuella samverkanspartners som skulle kunna delta. Arbetet landade i en fördjupad berättelse kring ett av länets byggnadsminnen och den historia som där dolde sig kring den kvinnliga forskare med judisk bakgrund som inte tidigare uppmärksammats.

I arbetet har frågor kring makt och genus lyfts fram genom att visa på att den banbrytande forskningen inte fanns med i beskrivningen av byggnadsminnet.

Slutrapporten betonar att byggnadsminnena har materiella och immateriella värden som båda måste lyftas fram för att levandegöra och ge platsen betydelse i ett vidare sammanhang. Exemplet visar att byggnadsminnen har potential att berätta historier som kan ge perspektiv på idag viktiga samhällsfrågor.

Länsstyrelsen har idag planer på att arbeta vidare med fler byggnadsminnen i länet och samla den nya kunskapen i en publikation. Utgångspunkten ska vara platsen/byggnaden och därifrån fånga in nya perspektiv och berättelser.

2.11.5. Romernas samlingsplatser och minnesmärken i Kronobergs län

Länsstyrelsen i Kronobergs län

Syftet med projektet har varit att öka kunskapen om romers historia och lyfta fram platser av betydelse för romer i länet. Återkommande tältplatser, marknader och andra minnesmärken och spår i landskapet har dokumenterats. Då den generation av romer och äldre människor som har egna upplevelser snart kan vara borta har det varit viktigt att göra insatser innan det är försent. Arbetet har visat att det ännu är fullt möjligt att erhålla kunskap om romernas samlingsplatser för 50-80 år sedan. I projektet har länsstyrelsen samverkat med Romskt kulturcenter i Malmö. Därefter har arbetat fortsatt genom kontakt med äldre och lokalthistoriskt intresserade personer. Dessa har bidragit med egna minnen och erfarenheter.

16 platser i länet har dokumenterats och platserna redovisas med kartuppgifter, fotografier och sagesmän. Dokumentationen ska fungera som grund för informationsinsatser. Platserna som har identifierats ska på sikt vårdas som fornvårdsobjekt, vilket bidrar till att bredda urvalet av vårdade miljöer i landskapet.

2.11.6. Rosta och Baronbackarna - från folkhemsboende till mångkulturellt riksintresse

Länsstyrelsen i Örebro län

Syftet med projektet har varit att lyfta fram nya perspektiv till det kunskapsunderlag som finns för riksintresseområdena Rosta och Baronbackarna. Målsättningen är att förstå områdena på fler sätt än som ett uttryck för efterkrigstidens framgångsrika bostadspolitik. I projektet ville man skapa en dialog kring kulturmiljövärden med boende och verksamma i området.

Arbetet lades upp som en flerstegsraket. Inledningsvis genomfördes en inventering av de båda bostadsområdena av Örebro kommun. Inventeringen var en del av ett större inventeringsarbete som finansierades av kommunen. Därefter gjorde Örebro läns museum fördjupade riksintressebeskrivningar för områdena utifrån inventeringen. Metoden som användes var en fördjupning av DIVE-metoden och fokus låg på hur sociokulturella aspekter och historiska processer sätter spår i landskapet. Detta material har sedan bearbetats till en lärarhandledning för skolan i samverkan med länsmuseum, Örebro kommun, skola och fritidsverksamhet samt fastighetsbolaget ÖBO.

I materialet har länsstyrelsen uppmanat skolan och andra som arbetar utifrån handledningen att återkoppla sina resultat till länsstyrelsen. Tanken är att det återkopplade materialet kan bidra till ny kunskap som kan påverka handläggning, planeringsarbete och framtida informationsinsatser. Resultatet kan även bidra till en förändrad riksintressebeskrivning, något som Riksantikvarieämbetet beslutar om.

Flerstegsraketer kan vissa lägen innebära besvärliga tidsförskjutningar. En svårighet i projektet har varit att arbeta med skolan då deras planering inte alltid överensstämmer med länsstyrelsens. I ett sent skede fick länsstyrelsen besked om att en av skolorna hoppade av projektet. Länsstyrelsen har inte någon möjlighet att gå in och styra i skolans arbete och då gäller det att våga släppa ansvaret. Projektet har haft flera involverade parter, vilket har bidragit till stora mervärden genom riktat arbete med fördjupade undersökningar på ett mindre antal områden under en period.

2.11.7. Världsarvet på arabiska

Länsstyrelsen i Kalmar län

I kontakt med nya målgrupper har länsstyrelsen arbetat med världsarvet Södra Ölands odlingslandskap. Utgångspunkten har varit världsarvskonventionens artikel 27 som handlar om att informera om världsarv och det världsarv som finns i ens närhet. Innan projektet startade fanns ett faktablad som var översatt till engelska, tyska, lättläst svenska och arabiska.

En studieresa till miljöer inom världsarvet har genomförts tillsammans med arabisktalande, nyanlända flyktingar. Samverkanspartners var studieförbundet Bilda och Kalmar kommun, vars verksamhet Mötesplatsen riktar sig till nyanlända invandrare och flyktingar.

Projektet har resulterat i ett värdefullt nätverk som är tänkt att nyttjas även utan för världsarvsarbetet.

2.11.8. Västerbotten i världen - att tillgängliggöra Västerbottens kulturarv för utlandsfödda

Länsstyrelsen i Västerbottens län

I Västerbotten har ett nytt nätverk bildats med syfte att skapa en arena och ökad dialog i framtida informationsinsatser kring Västerbottens kulturarv. Diskussioner hittills har visat att det behövs olika former av insatser. Både material som är på en övergripande nivå och material som är mer lokalt. Dessutom har diskussioner i projektet landat i att istället för att endast rikta sig till personer som är födda i ett annat land istället inkludera en intresserad allmänhet. Bland annat riktar sig framtida insatser på att använda sig av enkel svenska samt att genomföra kundundersökningar och uppföljningar. En viktig aspekt är att istället för att anta att en viss målgrupp inte tar del av informationen först ta reda på om detta överensstämmer med verkligheten. Detta kan göras genom så kallade

målgruppsanalyser. Efter genomförande av nya informationssatsningar är det också viktigt att ta reda på om insatserna har fått avsedd effekt.

I slutrapporten lyfts det fram att det vid målgruppsarbete är viktigt att uttryckligen kommunicera sin nyfikenhet på målgruppens erfarenheter av kulturarv och miljöer. Tanken med detta är att skapa en värdeneutral utgångspunkt där likvärdiga parter kan mötas.

Projektarbetet har bidragit till ett bredare nätverk som länsstyrelsen kan involvera för att bolla idéer kring informationsinsatser med. Arbetet har även inneburit att medarbetare vid länsstyrelsen har börjat tänka i nya banor, vilket bland annat innebär att försöka se möjligheter att lyfta fram andra typer av kulturmiljöer än tidigare, bland annat när det gäller bidragsfördelning och beslut om byggnadsminnen.

Projekt under 2011:

2.11.9. Krämarstaden, plats och berättelser

Länsstyrelsen i Örebro län

Projektet syftar till att dokumentera och förmedla de berättelser, ofta konfliktfyllda med anknytning till den resandebosättning som fanns i Krämarstaden, nära Finnerödja, i början av 1900-talet. Ett par årtionden in på 1900-talet drevs de boende från platsen utan att ordningsmakten ingrep för att skydda invånarna.

Målet är att skapa en öppen dialog i lokalsamhället kring resandefolkets historia och knyta denna till större berättelser om de levnadsförhållanden som de resande har levt under lokalt, nationellt och i ett europeiskt perspektiv. Initiativet till arbetet har kommit från hembygdsförening och markägare. Tillsammans med dem och Örebro läns museum har länsstyrelsen arbetat vidare. En processledare vid läns museet har drivit arbetet.

Arbetet har inneburit arkivstudier och intervjuer med nyckelpersoner samt skapande av dialog mellan människor. Berättelser och kunskapsinsamling har engagerat minoritetsgruppen resande romer. Arbetet berör frågor om historieskrivning, exempelvis vem som ska vara delaktig i denna samt vilken roll som kulturarvsorganisationer har i denna process. Arbetet visar att platser är föränderliga och att de inte rymmer en sanning utan flera. I förlängningen av projektet är det tänkt att platsen ska vårdas och göras tillgänglig för besökare samt att det insamlade materialet kan ligga till grund för informationsinsatser.

Erfarenheter så här långt i projektet visar att det tar tid att bygga upp nätverk och relationer och få människor att känna sig trygga i att förmedla sin bild i en konfliktfylld historia. Projektledningen har samarbetat med ett annat projekt, Den skandinaviska resandekartan, för att kunna utbyta erfarenheter av denna typ av arbete.

2.11.10. Nya och gamla berättelser

Länsstyrelsen i Skåne län

I Skåne har länsstyrelsen arbetat med att utveckla nya, mer inkluderande, sätt att gestalta och berätta om fornlämningar och kulturmiljöer. Fokus har legat på att hitta nya berättelser att koppla till befintliga kulturmiljöer och nya sätt att berätta om den information som sedan tidigare har förmedlats.

Länsstyrelsen har tillsammans med en konsult tittat närmare på om och hur människor exkluderas i samband med olika informationsinsatser. Flera studier har visat att gestaltning av platser kan bidra till en känsla av exkludering hos besökare. Orsaken har att göra med att gestaltningen förmedlar en känsla av tillhörighet som är knuten till erfarenheter från att ha växt upp i samma kulturella och sociala sammanhang. Fyra kulturmiljöer och 44 skyltar har varit föremål för studien där man har tittat på hur språk och bild förmedlar information. Bland annat visar studien att det finns otydligheter i språket i form av exempelvis svåra ord. Bildanalysen visar även att kvinnor och män framställs i könsstereotypa situationer och att det inte finns några barn med på bilderna.

2.11.11. Samskapande kulturarv i Halland

Länsstyrelsen i Hallands län

Genom att skapa ett regionalt nätverk ville länsstyrelsen tillsammans med länsmuseum utveckla en modell för "samskapandets kulturarv". Modellen ska senare appliceras på kulturarvsarbetet i Halland. Arbetet bygger på begreppet Community archeology, vilket är ett samlingsbegrepp för arkeologi som bedrivs i nära samarbete mellan kulturarvsorganisationer och allmänheten. Utgångspunkten är samtiden och hur samhället använder sig av historisk kunskap.

Idag finns ett nätverk bildat där flera kommunala aktörer finns med, vilket setts som en förutsättning för att kunna arbeta samskapande. Aktörerna i nätverket kommer att gå vidare med ett pilotprojekt som är inriktat på en arkeologisk utgrävning.

Något som har framkommit i projektet är att det från flera aktörer utanför kulturarvssektorn har efterfrågats mer kunskap om det svenska kulturarvet för att kunna vara med och bidra till en diskussion. Delprojektets projektledare har tolkat detta som att kulturarvsarbetet idag är alltför snävt, oangeläget och otydligt i sin definition. I slutrapporten ställs frågor så som – är det för att kulturarvet inte upplevs som relevant, eller ansluter till den egna erfarenheten? Är det för att t.ex. arkeologisk forskning ofta är platsbunden och att begrepp som döden, religion och boende inte lyfts till att diskuteras som universella fenomen utan fokusering är på lokalen som undersöks. I slutrapporten lyfts även fram att det ofta saknas en diskussion om att det förgångna är något som skapas i vår samtid ur en nutida kontext och att det är något föränderligt. De diskussioner som har förts i nätverket har visat att det inte är någon självklarhet att kulturarvet ägs av och angår alla.

2.11.12. Världsarvet Skogskyrkogården

Länsstyrelsen i Stockholms län

Genom att arbeta med ungdomars bild av världsarvet Skogskyrkogården har perspektiven på berättelsen av en etablerad kulturmiljö vidgas och belysts från nya vinklar. Utgångspunkten har varit att Skogskyrkogården är en neutral plats som inrymmer flera trosinriktningar. Kyrkogården fungerar idag som en levande begravningsplats. I projektet har sex sommararbetande ungdomar dokumenterat Skogskyrkogården i text, ljud och bild utifrån ett antal giva frågeställningar. Projektet har varit ett samarbete mellan länsstyrelsen, Stockholms stadsmuseum och Kyrkogårdsförvaltningen.

Projektledarnas erfarenheter av projektet visar att de frågeställningar som kan tyckas självklara för någon inom kulturarvssektorn inte alltid är så enkla att tolka för någon som befinner sig utanför sektorn.

Projektet har genomförts utan ekonomiskt stöd från Kalejdoskop.

2.11.13. Örlogsstaden Karlskrona - utanför och innanför slutningsmuren

Länsstyrelsen i Blekinge län

I en förstudie har länsstyrelsen utrett en metod för att fördjupa synen på världsarvet Örlogsstaden Karlskrona. Karlskrona har periodvis varit eller upplevts som en sluten och icke välkomnande stad. Slutningsmuren har fått stå som symbol för dessa känslor. Staden har inte alltid varit stängd, utan har i flera avseenden även välkomnat mångfald och de mervärden som de gett staden och invånarna. Projektet har väckt många frågor hos länsstyrelsens kulturmiljösektion kring historieskrivning och synen på det kalla kriget. Förstudien har genomförts i bred samverkan där bland annat Karlskrona kommun har deltagit. Länsstyrelsen har fört diskussioner med kommunen om att intresse för att ta över projektarbetet efter förstudien. Det finns även tankar på att integrera arbetet i skolan.

Projektet har presenterats internt för länsstyrelsen personal i samband med utbildning om mänskliga rättigheter. Utbildningarna har genomförts inom ramen för länsstyrelsens nationella antidiskrimineringsarbete.

2.11.14. Bjurhovda - möten och mångfald då och nu

Länsstyrelsen i Västmanlands län

Projektet har syftat till att samla in ny kunskap om området Bjurhovda i Västerås. Elever i årskurs 3 har engagerats i arbetet och har med olika metoder samlat in kunskap. Elever och lärare har fått ta del av Bjurhovdas historia genom forntidsvandringar och vandringar i den moderna bebyggelsen. Eleverna har fått samla in Bjurhovdas moderna berättelser genom att intervjua släkt och vänner om hur det är att bo i Bjurhovda.

Informationen har lagts ut på Riksantikvarieämbetets community Platsr.se, en community där alla har möjlighet att bidra med berättelser om en plats. Projektet har genomförts i samverkan mellan länsstyrelsen, Västmanlands läns museum, Kulturmiljövård Mälardalen och kommunen genom Bjurhovdaskolan.

Läs mer om vilken information Bjurhovdaskolan har bidragit med på platsr.se via länken <http://www.platsr.se/platsr/profil/id/Bjurhovdaskolan%203AB>

Under projektets gång har diskussioner i projektgruppen bidragit till att utgångspunkten i projektet har landat i ett bredare mångfaldsperspektiv, där mångfald rymmer mer än etnicitet. Arbetet har istället fokuserat på demokratiaspekten. Genom att arbeta för att eleverna lägger in för dem viktiga platser på webben får barnens röster och berättelser ta plats och höras. Arbetet har resulterat i en samverkansmetod där kulturmiljön har fungerat som utgångspunkt för att föra en medborgardialog direkt med elever och indirekt genom eleverna med andra boende i området.

Projektet har fortsatt under vårterminen 2012.

2.11.15. Härjedalens kulturarv - dialog och strategi

Länsstyrelsen i Jämtlands län

Med utgångspunkt i 2010 års projekt kring historiebruk i det kommunala designprogrammet har länsstyrelsen gått vidare tillsammans med Härjedalens kommun för att fördjupa dialogen med kommunen i frågor som rör synen på kulturarv och hur det kommer till uttryck i kommunens plan- och byggarbete. Arbetet är tänkt att leda till ett nytt kulturmiljöprogram med utgångspunkt i en bredare historieskrivning.

Inom ramen för projektet arrangerades en workshop av länsstyrelse kring frågan *Hur kan ett kommunalt kulturmiljöprogram bli ett bra planeringsunderlag utifrån aspekter kring mångfald och integration?* Deltog gjorde representanter från flera förvaltningar inom Härjedalens kommun, Bergs kommun, Krokoms kommun, Hede hembygdsförening, Svegs Hembygdsförening, Gaaltje, Jamtli och länsstyrelsen.

Det främsta syftet med workshopen var att fungera som en upptakt i processen att ta fram ett kulturmiljöprogram för Härjedalens kommun. Inom kommunen har en arbetsgrupp bildats med företrädare för olika intressen inom den kommunala förvaltningen. Programarbetet är politiskt förankrat genom att kommunstyrelsen skjutit till medel för projektet, och genom att några politiker deltagit aktivt i våra möten. En projektledare har anställts av kommunen och har arbetat med frågan under första halvåret 2012.

I och med genomförande av workshopen har det interna samverkansarbetet hos länsstyrelsen mellan verksamheterna kulturmiljö, samhällsplanering, jämställdhet och integration intensifierats.

Flera andra kommuner i Jämtland har visat stort intresse för att ta fram ett kulturmiljöprogram i någon form. Länsstyrelsens ambition är också att kunna stötta dessa ambitioner, till viss del ekonomiskt genom kulturmiljöanslaget, men

också genom att kunna fungera som "bollplank" och en viktig referens i processerna.

2.12. Samverkan

Projektet Kalejdoskop har samverkat med flera liknande satsningar inom andra organisationer. Det gäller Sveriges Hembygdsrörelses projekt Kulturarvet och Toleransen, Örebro läns museums projektet Norm, nation och kultur och länsstyrelsernas gemensamma projekt kring antidiskrimineringsfrågor. Visst utbyte har även funnits mellan Riksantikvarieämbetets projekt Värdering och urval samt Statens historiska museers uppdrag Jämus. Förutom detta har länsstyrelserna på regional nivå samverkat med en rad olika organisationer.

3. Resultat - uppfyllelse av syfte och mål

Projektet har i allt väsentligt uppfyllt de mål som ställdes upp inför projektet. Syftet har både ett bredare anslag och en ambition och måste ses i ett längre perspektiv. Utifrån projektets omfattningar har arbetet kommit en bra bit på vägen.

Det är problematiskt att presentera en best practice för hur man kan arbeta med mångfaldsfrågor inom kulturmiljövården. Det finns inga enkla svar utan arbetet behöver anpassas till respektive länsstyrelse, men framför allt handlar det om att nya tankar och utgångspunkter måste finnas med i varje arbetsmoment. Detta är ett långsiktigt arbete som ständigt kräver ny kunskap och diskussioner för att arbetet ska utvecklas. Exempel på inspirerande projekt, arbetssätt och checklistor kan fungera som stöd för att påbörja förändringsarbetet. Underlag till detta finns att hitta på den gemensamma projektytan (SharePoint). Projektytan kommer att leva vidare efter projektet genom att ansvar för den varvas mellan länen på årsbasis. Länsstyrelsen i Skåne län är först att ta över ansvaret.

Inom projektet har många nya kontakter etablerats både på nationell, regional och lokal nivå med både andra myndigheter, museer, olika kommunala verksamheter och ideella organisationer. Projektet har även gett ett närmare samarbete mellan länsstyrelsens olika verksamhetsområden, så som kulturmiljö, jämställdhet, integration och samhällsplanering när det gäller mångfaldsfrågor. Gemensamt arbetar länsstyrelserna med frågor kring mänskliga rättigheter och det arbetet är en bra utgångspunkt för att samverka ytterligare mellan verksamhetsområdena.

En särskilt satsning på hur länsstyrelsen hanterar och fördelar kulturmiljömedel har gjorts genom bidragskampanjen *Ge röst åt tysta kulturarv*. Kampanjen har varit ytterligare ett steg i att nå nya aktörer och har utmanat länsstyrelserna att agera så att bidragsmedel kan nå ut bredare och lyfta perspektiv som tidigare har varit förbisedda. Då kampanjen fortsätter under 2013 och flera län har intentionen att arbeta långsiktigt med bidragsmedlen utifrån Kalejdoskop intentioner kan kampanjen ge ytterligare nya samverkanspartners och infallsvinklar på kulturarvsarbetet.

Flera länsstyrelser har idag gått vidare med att fördjupa sig i delar av sin verksamhet med syfte att inkludera bredare perspektiv och engagera fler parter.

Det gäller bland annat hur länsstyrelsen hanterar byggnadsminnen, fornvård och kulturmiljöbidrag. Frågor kring vems historia som berättas och hur kulturarv värderas har lyfts fram på agendan och delvis blivit till konkreta inslag i vardagen.

Erfarenheter från de regionala projekten kan fungera som inspiration för alla länsstyrelser. Metoderna visar både hur länsstyrelsen kan agera annorlunda i sin beställarroll och hur vi kan förändra verksamheten som ligger i vår vardag. Några av metoderna från de regionala projekten kan kopieras rakt av och användas på andra länsstyrelser medan andra kan fungera som en inspiration kring nya tankemönster som behöver lyftas.

4. Slutsatser och erfarenheter av projektarbetet

Vikten av att utgå från den egna verksamheten har varit en utgångspunkt redan från början i projektet. I vissa fall har det ändå visat sig att det för några av länsstyrelserna har varit svårt att implementera resultaten i den ordinarie verksamheten. Trots detta har delprojekten varit en viktig start för medarbetare att börja tänka i nya banor kring utgångspunkter och arbetssätt. Det behöver inte alltid vara stora förändringar som är nödvändiga utan små steg kan i sig leda till förändring.

4.1. Olika strukturer inom länsstyrelsen

Projektarbetet har visat hur olika länsstyrelsernas verksamhet kan se ut även fast vi har samma uppdrag. Både kunskaps- och ambitionsnivåer har bidragit till att länsstyrelserna har gått in i arbetet på olika sätt. Vissa län har varit mycket aktiva i projektet, drivit regionala projekt och även deltagit i gemensamma aktiviteter. De län som har haft lägst deltagandenivå i projektet har deltagit vid enstaka seminarier eller har haft ett inbokat möte med projektledaren. En förklaring till de olika aktivitetsgraderna mellan länsstyrelserna är bland annat olika prioriteringar bland länsstyrelsernas uppdrag i en tid då resurs- och medelstillelning ständigt minskar.

Länsstyrelsernas sinsemellan olika inriktning och organisation har även bidragit till att arbetet i de olika länen har sett olika ut. Spridningen på arbetet har bidragit till positiva erfarenheter då en mängd infallsvinklar även har bidragit till skilda erfarenheter som nu kan spridas mellan länsstyrelserna.

4.2. Vi och dom-perspektiv

När första årets projektansökningar togs upp till diskussion med referensgruppen framkom det att flera av projekten hade en tendens att ta sin utgångspunkt i ett "vi och dom"-perspektiv även fast intentionen varit något annat. Dessa utgångspunkter har bidragit till nyttiga diskussioner inom projektet kring behovet av att istället för att tänka att "vi ska göra något för andra" försöka att anlägga ett normkritiskt perspektiv. Genom att arbeta normkritiskt utgår man från sin egen

utgångspunkt och de verktyg som finns tillgängliga. På så vis blir det enklare att förändra den egna verksamheten istället för att göra något "utanför". Ett normkritiskt perspektiv handlar om att gå ifrån toleransperspektivet, där utgångspunkten är att människor som är en del av normen ges valet att tolerera eller säga nej till människor som är utanför normen. Det normkritiska perspektivet handlar istället om att förändra den maktposition som den egna organisationen och dess medarbetare besitter.

Qaisar Mahmood skriver i en essä i utredningen *Mångfald är framtiden* om hur vi- och dom-tänkande har funnits länge inom mångfalds- och integrationsområdet. Mahmood har granskat utredningar och motioner från 1975 och menar att det syns tydligt hur intentionen har varit att hantera situationen för "de andra". Han menar att det alltid har funnits föreställningar om den normala svenska medborgaren som de avvikande ska efterlikna ekonomiskt, socialt eller levnadsmässigt för att inte vara "de", "segregerade" eller "utanför". Vidare skriver Mahmood om hur synen på svensk kultur och svenskhet ofta uppfattas som något statiskt. Han menar att vi behöver förstå att alla samhällen är och har varit föremål för ständiga förändringar. Att förstå detta är nödvändigt för att komma ifrån ett vi- och de-tänkande.

Inom projektet har tankar kring statiskt och föränderligt tagits upp vid ett flertal tillfällen. Även fast det kan tyckas vara självklara utgångspunkter behöver kulturmiljövården vara ännu tydligare med detta. Bland annat i vissa av de regionala projekten har denna diskussion kommit upp i samband med att andra aktörer har bjudits in i samtal kring kulturarv. Inbjudna parter har då efterfrågat mer kunskap om kulturarvet och den efterfrågan visar tydligt hur synen på ett statiskt och definierat kulturarv finns i samhället.

I rapporten "Bortom Vi och Dom" skriver ett antal forskare om makt, integration och strukturell diskriminering. Redaktör Masoud Kamali betonar betydelsen av att ändra fokus från de andra till våra strukturer och institutionella sammanhang för att få kunskap om mekanismer som reproducerar etniska klyftor och en vi och dom-ordning i samhället.

4.3. Instrument för förändring

För att tänka i nya banor så har arbetsmetoden att ta hjälp av checklistor diskuterats i projektet. Checklistor kan vara en bra start att bryta mönster och leda in arbetet i nya tankebanor. Bland annat har Wera Grahn, för tillfället forskare på Linköpings universitet, tagit fram en handbok för genusintegrering. Handboken har främst fokus på museer, men innehåller ett kapitel som behandlar kulturmiljövård där bebyggelse och särskilt kulturhistoriskt intressanta miljöer är i fokus.

Inom projektet har även diskuterats att utveckla länsstyrelsernas arbete med webb och interaktiva lösningar. Genom webb och digitala forum är det relativt enkelt och billigt att involvera medborgare. Webben ger även möjligheter att varva ljud, text och bild. Bland annat har Riksantikvarieämbetets community platsr.se varit i fokus i ett av delprojekten.

4.4. Teori och praktik

Erfarenheter från projektet har även visat att det finns ett stort behov av att ytterligare sammanlänka teoretisk forskning med länsstyrelsens praktiska verksamhet. Hos länsstyrelserna finns fortfarande ett stort kunskapsbehov när det gäller inkluderings- och exkluderingsprocesser samtidigt som forskningen har ett utbyte av att få ta del av verksamheten hos länsstyrelserna för att kunna fördjupa sin forskning och hitta nya ingångar. Kalejdoskop har inneburit att processen har påbörjats, men det krävs ytterligare steg för att en implementering av resultaten har genomförats alla steg av länsstyrelsernas ärendehandläggning.

4.5. Oväntade konsekvenser

Vissa aktiviteter så som konferenser och rapporter från regionala arbeten har uppmärksammats och kritiserats på olika nätforum och i kommentatorsfält. Kritiken har sin utgångspunkt i högerextrema åsikter och tankar kring en begränsad och utestängande svensk identitet som utgår från kulturarv och historia. Dessa tankar krockar med synen på ett föränderligt och inkluderande kulturarvsbegrepp som har varit utgångspunkten inom projektet Kalejdoskop.

Bland annat har diskussioner kommit upp när länsstyrelserna har arrangerat mer publika seminarier och konferenser. Uppmärksamhet i media ledde till kritik på en dagstidnings webbsida i kommentarsfältet och hotfulla telefonsamtal och brev till en av arrangörerna.

Förutom detta har även två av de regionala projekten varit föremål för diskussion på främlingsfientliga webbsidor och i kommentarsfält på andra webbsidor. En reaktion på dessa utspel är att det visar på en ökad vikt av att framhålla att arbetet med kulturarv måste bygga på en inkluderande tanke som inte bidrar till att skapa gränser mellan människor. Det går även att konstatera att dessa reaktioner är en del av länsstyrelsernas arbetsmiljö då hoten kan upplevas obehagliga för den enskilde. Idag finns inte särskilt stor beredskap och rutiner för att hantera detta.

4.6. Projektutvärdering med fokus på de regionala projekten

De metoder som har prövats inom de regionala projekten har utvärderats av Ingrid Martins Holmberg och Malin Weijmer vid Institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet. Utvärderingens fokus har varit på projektmetodiken, framförallt med avseende på delaktighets- och deltagandeaspekterna samt hur länsstyrelserna kan ta tillvara på erfarenheterna i de olika delprojekten.

Utvärderingen presenteras i en särskild rapport och bygger på studier av projektmaterial, intervjuer med projektledare, styrgrupp, delar av referensgrupp och regionala projektledare samt en enkätstudie där länens kontaktpersoner har deltagit.

Utvärderingen visar att länsstyrelsen främst har samverkat men en organiserad allmänhet/allmänhet som organiseras (skola, SFI, företag etcetera) och mer sällan med enskilda individer. Viss samverkan verkar ha uppnått en beständighet som

sträcker sig efter projekttiden. Länsstyrelserna har även samverkat internt på nya sätt och kring nya frågor. De externa samverkansparterna har haft olika roller i de olika delprojekten. Rollerna har inneburit allt från meddelare vid enkel konsultation till likvärdig partner i en process som kan innebära framtida samförvaltning av kulturmiljön.

När det gäller projektmetodiken har den innefattat att kontakta eller intervjua extern part eller att använda okonventionella källmaterial. I några exempel har delprojekten syftat till metodutveckling för det interna arbetet. Utvärderarna lyfter fram det faktum att inga delprojekt har ägnat sig åt metodikutveckling för samverkan med allmänhet och omvärld.

Utvärderarna har även gjort en intersektionalitetsanalys som visar att nya grupper och aspekter än brukligt har ingått i delprojektens arbete. Delprojekten har uppmärksammat ofta bortglömda aspekter så som etnicitet och ålder/generation. Samtidigt menar utvärderarna att en fördjupad analys kanske visar att det är den etablerade maktordningen som råder. Det finns även flera intersektionalitetsaspekter som inte har uppmärksamats genomgripande. Det gäller aspekterna klass, kön/genus, sexuell läggning, religion och funktionsduglighet.

När det gäller den analys som utredarna har gjort över delprojektens olika nivåer av delaktighet kan generallt sägas att den samverkansprofil som Kalejdoskop har haft har fått ordentligt genomslag i delprojekten, men att de "svåra" frågorna kring deltagande och delaktighet behöver diskuteras och hanteras vidare.

I utvärderingen lyfts det offentliga två roller fram, myndighetsutövare och beställare. Nästan samtliga delprojekt har hamnat inom den senare och myndighetsrollen har varit svårare att omfatta. Det finns flera exempel inom projektet som visar på att kulturarvssektorns positioner flyttas fram i relation till en kulturarvsförståelse som är mer mångfasetterad och representativ utifrån ett delaktighetsperspektiv. Dock behöver de båda rollerna betraktas som lika angelägna för att lyckas helt.

4.3. Reflektioner från projektets referensgrupp

Delar av Kalejdoskops referensgrupp har i samband med projektets slutkonferens delgett sina reflektioner kring arbetet.

Mattias Bäckström har undersökt ordet kulturarv. Närmare bestämt hur tankar om historia och samtid, formulerade såväl innan ordet myntades 1887 som under senare tid, har gett ordet olika betydelser. Utan att reducera institutionella praktiker till enbart tankar, varken sådana som nämnts ovan eller andra, skisserar han helt kort hur flera av dem kan skönjas i musei-, kulturminnes- och kulturmiljöinstitutioner under 1800- och 1900-talet. En del av tankarna används än i dag i institutionella praktiker och innehåller mycket olika sätt att se på kulturarv. Han tittar närmare på två kulturarvsatsningar under det senaste decenniet. Kulturkanon i Danmark är ett exempel på hur några av dessa tankar användes som byggelement när ett slutet danskt kulturarv konstruerades och legitimerades; inom Kulturkanon cementerades kulturarvet som essentiellt danskt och som förutbestämda områden att ge expertutlåtanden ifrån. Fjärran från

Kulturkanon arbetar man med andra tankar om historia och samtid i Kalejdoskop. Med Kalejdoskops fokus på vardagsverksamhet och delprojekt samt på praktiker som byggs av olika erfarenheter och perspektiv formas kulturarv som kännetecknas av föränderliga och mer inkluderande processer.

Anders Högberg lyfter fram motsättningen mellan kulturarvets essentiella och konstruktiva värde. Ett problem idag är att länsstyrelserna inte uppmärksammar skillnaden mellan det institutionaliserade utpekade och det personligt upplevda. För att det ska vara möjligt att förändra arbetet behöver dessa skillnader bli tydligare.

Kulturarv kopplat till härkomst och ursprung är en privat fråga. Vi tolkar alla det nya utifrån det bagage vi själva bär på. Att måsta "lära om" och "byta" sitt kulturella arv till något nytt exkluderar mer än inkluderar. Vi kan inte tala om att samer eller skåningar är si eller så, men vi kan tala om att "Skånes" kulturarv består av det eller det. Bättre att lära om hur olika människor har levt och verkat på olika platser än att tillskriva tillhörighet i folk eller etnicitet. Målet är att bidra till förankring och sammanhang och det finns ingen anledning till att begränsa begreppet kulturarv med lokala hänvisningar som "skånsk" eller "samisk".

Carina Green lyfter fram betydelsen av att det i arbetet med utvidgad kommunikation och dialog är viktigt att reflektera över sin myndighetsroll, hur den påverkar och i relation till vem den utövas. Genom att reflektera över detta påverkas utförande och resultat av arbetet. Myndigheter har maktpositioner som måste medvetandegöras. Ökad dialog kan leda till att hierarkier och strukturer cementeras istället för det motsatta. Detta beror på hur kommunikationsprocessen utförs och inom vilka(s) ramar den genomförs.

Masoud Kamali berättar om arbetet med publikationen Platsens mänskliga berättelser som har pågått inom ramen för projektet Kalejdoskop. Han uppmärksammar hur globaliseringen påverkar våra lokala liv och existens och skapar en global värld där det lokala har blivit globalt och det globala lokalt. Lokala reaktioner leder till bland annat till att två reaktioner kan identifieras hos majoritetsbefolkningen, dels en orientering med deras lokala arv och dels främlingsfientliga strömningar.

Kamali resonerar kring hur relationen mellan plats och kultur länge har varit en förgivettagen sanning. Det inte finns någon homogen kultur, vilket alla de olika berättelser som kan rymma en plats berättar. Alla har olika upplevelser av en plats och berättarens socioekonomiska och sociala positioner baserad på bland annat klasstillhörighet, etnicitet och genus påverkar. Platsen får inte sin mening enbart av de som en gång har skapat den. Den förändras och omdefinieras beroende på olika demografiska, socioekonomiska, politiska och historiska händelser. Platsernas historia präglas ofta av berättelser om de människor som på ett eller annat sätt var på dessa platser under olika epoker i platsens historia. Platsen står kvar men människorna, historierna och berättelserna har förändrats. En del berättelser som inte betraktas som positiva för samtidens sociopolitiska kontext, sorteras bort och de aspekter som gynnar dagens privilegierade grupper lyfts fram. Den officiella bilden påverkas stort av det arbete som pågår inom institutioner så som länsstyrelsen.

5. Avslutande ord och framtidsvisioner

I projektarbetet har det tydligt visat sig hur viktigt det är med kopplingen mellan länsstyrelsens praktiska arbete och den forskning som gränsar till hur kulturmiljövårdens utgångspunkter kan bli mer inkluderande. För att komma vidare med hur länsstyrelsens arbete kan utvecklas mer konkret finns det en vilja att närmare studera länsstyrelsernas ärendehandläggning.

Tanken är att identifiera ett antal ärenden inom kulturmiljöverksamhetens ärendegrupper fornminnen, byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen och bidrag till vård och information om byggnadsvård, fornminnes- och landskapsvård och titta närmare på hur dessa ärenden kan hanteras för att bidra till ökad delaktighet och inkludering. En referensgrupp med representanter från forskningen ska delta i fördjupningsarbetet och förhoppningen är att givande samtal kan leda till förslag på förnyade utgångspunkter och arbetsätt.

Exemplen från studien kan sedan fungera som diskussionsunderlag och stöd vid ärendehandläggning vid samtliga länsstyrelser.

Förutom denna konkreta insats bör resultaten av Kalejdoskopets arbete finnas med i länsstyrelsernas fortsatta arbete för att kunna bidra till fortsatt utveckling.

Länsstyrelserna har gemensamt beslutat om en organisation som ska ta tillvara resultaten av projektet och bidra till implementering i verksamheten.

Mångfaldsfrågorna har lyfts in i det regeringsuppdrag kring samverkan som länsstyrelserna har tillsammans med Riksantikvarieämbetet. Vid sidan av frågor kring tillsyn och riksintressen finns nu också mångfaldsfrågorna representerade. I samverkansarbetet finns fyra länsgrupper som samverkar och ansvaret för Kalejdoskop/mångfaldsfrågorna har placerats i länsgrupp Norr. Till detta kommer att projektets styrgrupp och nätverk av kontaktpersoner i varje län kommer att fortleva. Den webbaserade projektytan lever vidare och ansvar för denna varvas mellan länen på årsbasis. Länsstyrelsen i Skåne län är det första länet att ta över ansvaret.

Referenser

Att lära för lika rättigheter och möjligheter – en rapport om kompetenshöjande insatser i arbetslivet. 2011. Arbetsmiljöforum i Sverige AB/ Tema likabehandling

de los Reyes, P. och Kamali, M. (red). 2005. *Bortom Vi och Dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering.* Stockholm.

Pripp, O. 2008. Lokala och globala kulturarv i Botkyrka. *Arkeologi i förorten. Berättelser från norra Botkyrka.* Burström, M. (red). Södertörn Archaeological Studies 7. Huddinge.

Martins Holmberg, I. & Weijmer, M. 2012. *Utvärdering. Kalejdoskop – sätt att se på kulturarv.* Göteborgs universitet.

Mångfald är framtiden: slutbetänkande av Kommittén för samordning av Mångkulturåret 2006, SOU 2007:50

Projektorganisation

bilaga 1

Projektledare:

Anna Molin, antikvarie, Länsstyrelsen Västernorrland

Styrgrupp (inom parentes nedan anges tiden för deltagande):

Agneta Åkerlund, (2010-2011) länsantikvarie och enhetschef Länsstyrelsen i Uppsala län

Hanna Gelotte Fernández, (2010-2012) antikvarie, Länsstyrelsen i Stockholms län

Lilian Rathje, (2010-2012) länsantikvarie, Länsstyrelsen i Jämtlands län

Jonas Walker, (2010-2012) länsantikvarie och enhetschef, Länsstyrelsen Västernorrland (sammankallande för styrgruppen)

Mia Geijer, (2011-2012) antikvarie, Länsstyrelsen i Örebro län

Britta Roos, (2010) antikvarie, Länsstyrelsen i Stockholms län och Föreningen Sveriges länsantikvarier

Kontaktpersoner regionala projekt:

Bjrhovda – möten och mångfald då och nu

Ulla Bergquist, antikvarie, Länsstyrelsen i Västmanlands län

Hälsingegårdarna – ett kulturarv i världen

Barbro Hårding, antikvarie, Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Anna Sundberg, antikvarie, Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Härjedalens genuina kulturarv och Härjedalens kulturarv – dialog och strategi

Johan Loock, antikvarie, Länsstyrelsen i Jämtlands län

Krämarstaden – plats och berättelser

Mia Geijer, antikvarie, Länsstyrelsen i Örebro län

Kulturmiljö – en plats för möten

Ann-Christin Burman, antikvarie, Länsstyrelsen i Norrbottens län

Med nya ögon

Lena Emanuelsson, antikvarie, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Karolina von Mentzer, länsantikvarie och enhetschef, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Nya och gamla berättelser

Mats Riddersporre, kulturmiljödirektör och enhetschef, Länsstyrelsen i Skåne län

Eva Persson, antikvarie, Länsstyrelsen i Skåne län

Romernas samlingsplatser och minnesmärken i Kronobergs län

Heidi Vassi, länsantikvarie, Länsstyrelsen i Kronobergs län

Rosta och Baronbackarna – från folkhemsboende till mångkulturellt riksintresse

Mia Geijer, antikvarie, Länsstyrelsen i Örebro län

Samskapande kulturarv i Halland

Hans Bergfast, länsantikvarie, Länsstyrelsen i Hallands län

Västerbotten i världen – att tillgängliggöra Västerbottens kulturarv för utlandsfödda

Nina Karlsson, antikvarie, Länsstyrelsen i Västerbottens län

Världsarvet på arabiska

Ann Moreau, världsarvssamordnare, Länsstyrelsen i Kalmar län

Världsarvet Skogskyrkogården

Hanna Gelotte Fernández, antikvarie, Länsstyrelsen i Stockholms län

Örlogsstaden Karlskrona

Petra Torebrink, antikvarie, Länsstyrelsen i Blekinge län

Kontaktpersoner i övriga län:

Ulf Löfwall, länsantikvarie och enhetchef, Länsstyrelsen i Dalarnas län

Agneta Jonsson, antikvarie, Länsstyrelsen i Dalarnas län

Beatrice Edman, antikvarie, Länsstyrelsen i Gotlands län

Åsa Thorsell, kulturlandskapsantikvarie, Länsstyrelsen i Jönköpings län

Per Gustafsson, antikvarie, Länsstyrelsen i Södermanlands län

Samhällsbyggnad, Länsstyrelsen i Värmlands län

Mattias Schönbeck, antikvarie, Länsstyrelsen i Östergötlands län

Referensgrupp:

Anders Högberg, fil. dr, Sydsvensk Arkeologi AB (2010/2011) och lektor i arkeologi vid Linnéuniversitetet (2011/2012)

Carina Green, fil. dr i kulturanthropologi, lektor i socialantropologi vid Högskolan Dalarna (2011) och konsulent vid Centrum för biologisk mångfald (2011/2012)

Chris Coulter, fil. dr i kulturanthropologi och konsult (2010)

Svante Beckman, professor vid Tema Q (kultur och samhälle), Linköpings universitet (2010)

Mattias Bäckström, fil.dr. i idé- och lärdomshistoria, Göteborgs universitet (2011-2012)

Masoud Kamali, professor i socialt arbete, Mittuniversitetet (2011-2012)

Runa Ödlund, utvecklare integration och mångfald, Länsstyrelsen Västernorrland (2010)

Seminarier och konferenser bilaga 2

År 2010

Upptaktsmöte 4 april, Stockholm

Kulturmiljövård i det heterogena Sverige, 4 maj, Göteborg

Kulturmiljövård i det heterogena Sverige, 19 maj, Växjö

Kulturmiljövård i det heterogena Sverige, 25 maj, Östersund

Kulturmiljövård i det heterogena Sverige, 9 juni, Uppsala

Att välja bort sin historia (genomfördes inom ramen för Spektakeldagarna), 12 november, Östersund

År 2011

Kulturarv och extremhöger, 22 mars, Härnösand

Makten över kulturarvet – att handlägga berättelser, 24 maj, Stockholm

Att kommunicera kulturarv – demokrati och inflytande i vardagen, 25 augusti, Stockholm

Diskussionsdag Länsstyrelsen i Gävleborgs län - Mångkulturalism, integration, kulturarv och myndighetsutövning, 29 augusti, Gävle

Det rena landet – om konsten att uppfinna sina förfäder, föreläsning med Maja Hagerman, 14 oktober, Härnösand

Historia skrivs och brukas, 15 november, Härnösand

Samhällsplanering, kulturarv, identitet, mångfald och integration, 17 november, Vemdalen

År 2012

Kalejdoskop – erfarenhet och utmaningar, 14 mars, Sundsvall

Att störa homogenitet, 15 mars, Sundsvall

Genomförda möten vid länsstyrelser

2010

21 september, Länsstyrelsen i Skåne län. Projektledare, representant från styrgrupp och deltagare från kulturmiljöfunktionen deltog.

23 september, Länsstyrelsen i Södermanlands län. Projektledare, representant från styrgrupp och deltagare från kulturmiljöfunktionen deltog.

2011

6 september, Länsstyrelsen i Norrbottens län. Projektledare, representant från referensgrupp, deltagare från kulturmiljöfunktion, representant för integrationsfrågor, Piteå museum och Norrbottens museum deltog.

26 oktober, Länsstyrelsen i Dalarnas län. Projektledare, representant från referensgrupp, deltagare från kulturmiljöfunktion och sakkunnig jämställdhet deltog.

Rapporter inom projektet bilaga 3

Emanuelsson, L. 2010 Uddmanska huset – en plats för banbrytande vetenskap, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Centrum för utveckling och lärande Hudiksvalls kommun Hälsingegårdar förr och nu, 2010 (översatt till arabiska, thailändska och somaliska)

Högberg A. & Persson E. 2012 Nya och gamla berättelser, Länsstyrelsen i Skåne län

Jönsson, S. 2010. Romers samlingsplatser och minnesmärken i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kronobergs län

Länsstyrelsen Västernorrland, 2010 Kunskapsöversikt inom området kulturmiljövård och mångfaldsintegrering

Loock, J. 2010. Härjedalens genuina kulturarv – Om historia, mångfald, strategisk design och samhällsplanering, Länsstyrelsen i Jämtlands län

Loock, J. 2009 Länsstyrelsernas enkätundersökning

Sannerstedt, H. 2011. Krämarstaden – plats och berättelser, Örebro läns museum, rapport 2011:30

Sannerstedt, H. 2011. Upptäck Rosta och Baronbackarna – en lärarhandledning, Länsstyrelsen i Örebro län

Sannerstedt, H. 2011. Upptäck Rosta och Baronbackarna – övningsuppgifter, Länsstyrelsen i Örebro län

Tegnhed, S. 2012. Samskapande kulturarv i Halland

Upptäck Rosta och Baronbackarna! Historien om två unika stadsdelar i efterkrigstidens Sverige. Länsstyrelsen i Örebro län, Örebro läns museum och ÖrebroBostäder AB.

Zadissa, E. och Zadissa R. 2010. Västerbotten i världen – att tillgängliggöra Västerbottens kulturarv för utlandsfödda

Kalejdoskop

För mer information kontakta Länsstyrelsen Västernorrland.

För att beställa fler exemplar se www.lansstyrelsen.se/vasternorrland eller ring

0611-34 90 00 (växel)

www.lansstyrelsen.se